

Врз основа на член 27 став (1) од Законот за здравствената заштита („Службен весник на Република Македонија“ број 43/12, 145/12, 87/13, 164/13, 39/14 и 43/14), министерот за здравство донесе

У П А Т С Т В О
ЗА ПРАКТИКУВАЊЕ НА МЕДИЦИНА ЗАСНОВАНА НА ДОКАЗИ ПРИ
ПРОБЛЕМИ ВО УЧЕЊЕТО

Член 1

Со ова упатство се пропишува медицинско згрижување при проблеми во учењето преку практикување на медицина заснована на докази.

Член 2

Начинот на згрижување при проблеми во учењето е даден во прилог, кој е составен дел на ова упатство.

Член 3

Здравствените работници и здравствените соработници ја вршат здравствената дејност проблеми во учењето, по правило согласно ова упатство.

По исклучок од став 1 на овој член, во поединечни случаи по оценка на докторот, може да се отстапи од одредбите на ова упатство, со соодветно писмено образложение за причините и потребата за отстапување и со проценка за натамошниот тек на третманот, при што од страна на докторот тоа соодветно се документира во писмена форма во медицинското досие на пациентот.

Член 4

Ова упатство влегува во сила наредниот ден од денот на неговото донесување.

Бр. 07-3009/1
12 март 2014 година
Скопје

МИНИСТЕР
Никола Годоров

ПРОБЛЕМИ ВО УЧЕЊЕТО

МЗД Упатство
13.8.2010

- Основни податоци
- Подготвеност за училиште
- Нарушувања во читањето и во пишувањето
- Специјални нарушувања во математичките способности
- Специјални нарушувања во говорот и јазикот
- Развојни нарушувања на моториката
- Дијагноза и третман

ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ

- Проблемите во учењето мора да бидат третирани од експерти колку е можно порано.

ПОДГОТВЕНОСТ ЗА УЧИЛИШТЕ

- Когнитивните и моторните вештини на децата кои започнуваат со школување може значително да се разликуваат. На мал број на деца им е дозволено да го започнат школувањето една година порано или една година подоцна. Оваа одлука се донесува во консултација со родителите на детето и со професионалец кој ја проценува подготвеноста за училиште.
- Тешко се донесува одлука да се одложи поаѓањето во училиште, бидејќи училиштето може да го поттикне развојот на детето, нудејќи стимули и искуство кое детето не може да го добие дома.
- Детето, чиј училишен почеток бил одложен, може да има полза од интензивното предучилишно воспитување, прилагодено на индивидуалните потреби на детето. Речиси една четвртина од децата имаат потреба од специјална индивидуализирана грижа за време на предучилишниот период и раните училишни години во когнитивната или моторната сфера.
- Во некои земји предучилишната настава (обрзование) им е достапно на сите деца. Ова генерално ги зголемува можностите за искуство во учењето. Предучилишното образование се планира со цел да ги земе предвид индивидуалните потреби на детето, на пример заостанување во развојот или нарушување на јазичните способности или во контролата на сопственото однесување.
- Проблемите со учењето кај членовите на семејството го зголемуваат ризикот кај детето за проблем во учењето, но ова, како и да е, може да биде редуцирано со рани превентивни мерки.

НАРУШУВАЊЕ ВО ЧИТАЊЕТО И ВО ПИШУВАЊЕТО

- Проблемите со читањето (dyslexia), спелувањето и пишувањето (dysgraphia) најчесто се здружени.
- Овие нарушувања не значат ментална ретардација.
- Над 10 % од децата имаат проблеми при стекнувањето на базичните училишни вештини и најчест предизвик е способноста за читање (да се усвои вештината за читање).
- Речиси 6 % од адултите имаат проблеми, поврзани со читањето, посебно во постигнување на задоволителна флуентност.

- Дислексијата може да се објасни со генетска предиспозиција. Проблемите со читањето речиси без исклучок се среќаваат кај блиски роднини. Повеќе од една третина од децата на дислектични родители имаат значителни тешкотии во стекнување на способноста за читање.

СПЕЦИЈАЛНИ НАРУШУВАЊА ВО МАТЕМАТИЧКИТЕ СПОСОБНОСТИ

- Околу 10-15% од училишните деца имаат проблеми во учењето на математиката, а околу 3% од овие деца имаат тешка развојна дискалкулија.
- Кај дискалкулијата детето обично има проблем во разбирањето на базичните нумерички концепти, во точно запишување и подредување на броевите, во просторната перцепција и визиомоторната координација.

СПЕЦИЈАЛНИ НАРУШУВАЊА НА ГОВОРОТ И НА ЈАЗИКОТ

- Кај дисфазијата усвојувањето на јазикот и говорот се абнормални, дури и во раните фази на развојот.
- Ако детето не користи цели зборови до крајот на втората година или реченици до крајот на третата година, треба да се постави сомнение за дисфазија.
- Од аспект на диференцијална дијагноза основно е да се разграничат две состојби на развојно јазично нарушување и проблем со слухот.
- Нарушувањата во јазикот може да продолжат и во адултниот период како тешкотии да се користи или разбере јазикот.
- Околу 3% од популацијата страда од дисфазија.
- Ризикот за проблем со јазикот е најголем кај дете кое има доцнење во јазичниот развој на возраст од 2-5 години и семејна историја за проблем со јазикот, на пример дислексија и кое наспроти доцнењето во изговарањето има и доцнење во разбирањето на говорот.
 - Интервенциите со цел да се поттикне развојот на говорот треба да се започнат што е можно побргу.

РАЗВОЈНИ НАРУШУВАЊА ВО МОТОРИКАТА

- Околу 2-5 % од децата страдаат од развојни проблеми или од тешкотии во координацијата, dyspraxia.
- Развојното нарушување на координацијата се презентира со невообичаена моторна несмасност што не е поврзана со интелектуална ретардација или нарушена општа здравствена состојба.
- Моторната несмасност најчесто е дел од поголем развоен проблем, како синдромот на минимално мозочно нарушување-MBD, (во денешно време ADHD-attention deficit hyperactivity disorder).

ДИЈАГНОЗА И ТРЕТМАН

- Дијагнозата бара преглед од психолог, подобро невропсихолог и процена за можни опции за третман од специјализиран едукатор.
- Нарушувањата на учењето може да се третираат со специјално учење.
- Нетретираните проблеми во учењето штетно влијаат на иднината на детето.
- Ако детето не го добие неопходното охрабрување кое треба да го мотивира за да направи посебен напор, проблемите во учењето ќе водат кон други поголеми проблеми и, што е најлошо, кон рано напуштање на школувањето.
- Раната поддршка во однос на проблемите со учењето ефикасно спречуваат настанување на секундарни проблеми.
- Ако развојот на говорот кај детето бил нормален, а тоа сè уште има проблем во запомнувањето на имињата на буквите на предучилишна возраст (околу 6 години), се советува да се започне со усвојување на базичните вештини за читање неколку месеци пред

почетокот на училиштето. Ова посебно се однесува на деца кои имаат блиски роднини со дислексија.

- Компјутерски базираното стекнување на вештини кога постои потреба од интензивен третман може да биде многу корисно кога е направено така што детето со уживање останува сконцентрирано додека напредува во стекнувањето на потребните вештини.

РЕФЕРЕНЦИ

1. Heikki Lyytinen Article ID: ebm00692 (031.024)© 2012 Duodecim Medical Publications Ltd

1. **EBM Guidelines, 13.08.2010, www.ebm.guidelines.com**
2. **Упатството треба да се ажурира еднаш на 5 години.**
3. **Предвидено е следно ажурирање до 2017 година.**